

БЕДНОСТЬ КАК ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Бондаренко В.Ф., Шевчун И.В.

Бедность, как явление, присущее практически любой стране, неизбежно. Однако игнорировать проблему бедности нельзя ввиду тех последствий, к которым оно может привести в социальной, экономической и культурной сферах жизни общества.

Исследования, проводимые во многих странах мира на протяжении XX века, позволили вывести общие черты, присущие бедности практически повсеместно:

- бедные – гомогенная группа, “хроническая” бедность наблюдается среди маргиналов, представители которых испытывают постоянную нужду, “пограничная” бедность носит постоянный характер (например, временно безработные), “новые” бедняки – прямые жертвы структурных преобразований в экономике;

- три четвертых бедных живут в сельской местности, но в последнее время наблюдается тенденция к урбанизации бедности;

- примерно около трети бедных сосредоточены в экологически неблагоприятных районах;

- бедность имеет откровенно гендерный характер: велика доля бедных семей, во главе которых стоит женщина.

На конец 2000 года численность нищих (пребывающих за чертой бедности по паритету покупательной способности) в мире возросла до 1,21 млрд. чел. Наибольшее количество людей, доведенных до нищеты, - почти половина бедных всего населения мира – проживает в Южной Азии. К этой группе государств относятся Индия, Пакистан, Бангладеш, Шри-Ланка, Непал и Бутан. В бедности проживает также половина африканцев. А это – 16% беднейшего населения мира. К категории стран с прогрессирующей бедностью теперь относят и большинство стран СНГ, которые ранее считались относительно удачными по уровню жизни. Используя для оценки бедности такой показатель международной статистики, как величина ВВП на душу населения (измеренная по паритету покупательной способности), Украину следует отнести к числу определенно бедных стран. Основанием для этого служит то, что в 2002 г. показатель ВВП Украины на душу населения составил около 0,86 тыс. дол. (с учетом ППС – 4,2 тыс. дол.), что 7-9 раз меньше аналогичных показателей развитых европейских стран (Норвегия, Швеция, Бельгия, Германия и др.) и лишь в 3-4 раза больше, чем ВВП беднейших стран мира (Конго, Йемен, Нигерия и пр.). По оценке

А. Гальчинського, незважаючи на очевидне зниження масштабів бідності в Україні в 2003 році, майже чверть населення все ще живе в нищоті. Найвразливіші групи населення це багатолітні сім'ї, пенсіонери та інваліди, сільське населення.

При дослідженні проблеми нерівності економісти розглядають «замкнений круг бідності»: низькі доходи забезпечують низькі заощадження та стримують накопичення капіталу, а нехватка капіталу своєю чергою перешкоджає впровадженню нової техніки та технологій, швидкому зростанню продуктивності. В свою чергу низька продуктивність формує низькі доходи. (Доходи на душу населення в розвиваючихся країнах становлять 1/50 доходу високорозвинутих країн.)

Інші компоненти бідності є взаємоусилюючими. Культура багатьох країн, які розвиваються, ворожа до ринку. Часто конкуренція або поведінка, орієнтована на прибуток, є протилежними до відношення до традиційних звичаїв, релігійних віровань або законів.

Рольова функція бідності полягає в тому, щоб не тільки відобразити стан справ в суспільстві, але й вказати на неприйнятність складеної ситуації, на необхідність викоренення.

Для зменшення надмірної диференціації доходів необхідно втручання держави. Продуктивність праці, яка має первинне значення для економічного зростання, в багатьох випадках залежить від знань, кваліфікації, мотивації та стану здоров'я працівників. Тому велике значення має соціальна захист з боку держави (прогресивне оподаткування доходів та системи соціальної підтримки), забезпечення економічних стимулів, формування правової бази.

ВІД ДЕФЛЯЦІЇ ДО ІНФЛЯЦІЇ: РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Бондаренко В.Ф.

Зростання цін у 2003 році і збереження цієї тенденції на початку поточного року потребує теоретичних пояснень.

В загальному контексті звертають на себе увагу значні коливання рівня інфляції за останні чотири роки (2000-2004: +25,8%, +6,1%, -0,6%, +8,2% за індексом споживчих цін).

В 2003 р. інфляційні процеси (збільшення цін на продовольчі та непродовольчі товари, зростання доходів населення, збільшення грошо-